

ЩО ПОТРІБНО ДІТЯМ ЗНАТИ ПРО ПРИБУТКИ ТА ВИТРАТИ

Лариса КОНЕНКО, завідувач відділу дошкільної, початкової, спеціальної та інклюзивної освіти;

Лілія КРИХОВЕЦЬ-ХОМ'ЯК, методист, Тернопільський ОКІППО;

Любов ЧАРТОРИНСЬКА, вчитель початкових класів, ЗОШ I–III ст., м. Зборів, Тернопільська обл.

Як раціонально витратити гроші? Відповіді на це запитання досить часто не можуть не тільки діти, а й дехто з дорослих — ті, кого свого часу не навчили розумно розпоряджатися коштами. Тож починаймо вчитися і вчити! А допоможе нам у цьому заняття з курсу “Фінансова грамотність”.

Формувати фінансову грамотність дітей — завдання насамперед батьків. Коли малята починають ставити мамам і татам запитання, пов'язані з грошима (часом ще у ранньому віці), це означає, що настала пора осягати основи фінансової грамотності. Аби дитина виросла щасливою, успішною і в певній мірі незалежною, вона має усвідомлювати необхідність здійснення витрат, уміти визначати їх пріоритетність для родини та мати уявлення про бюджет своєї сім'ї.

Брати участь у формуванні фінансової грамотності дітей покликана і школа. До ключових компетентностей новим Державним стандартом освіти віднесено підприємливість та фінансову грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей. Завданням початкової школи у цьому руслі — формування вміння правильно розпоряджатися особистими коштами, планувати свої витрати та мати уявлення про банківські операції.

ВИТРАТИ. ВИДИ ВИТРАТ

Заняття для учнів 2-го класу

Мета. Ознайомити дітей з поняттям “витрати” та видами витрат. Показати зв'язок між витратами і потребами. Формувати вміння розумно розпоряджатися кишеньковими грошима.

Матеріали та обладнання: великі картонні зображення пані Гривні та Копійки, картки для роботи в групах, гаманець, жменя різних монет, індивідуальні картки, таблиця з переліком потреб та картки до неї.

Хід заняття

I. Організаційний момент (1–2 хв)

II. Оголошення теми та мети уроку (2–3 хв)

Розповідь учителя з елементами бесіди

— Жили собі у гаманці гроші — поважні пані Гривні та дзвінкі дівчатка Копійки. Господиня ходила з ними у магазин, на базар, в ощадбанк. Часом їй доводилося їздити з ними у транспорті...

— Навіщо Господиня ходила у магазин та на базар?

— Для чого вона відвідувала ощадбанк?

— Що Господиня робила там з грошима?

— Так, щось купуючи, оплачуючи комунальні послуги чи поїздки у транспорті, Господиня витратила гроші, гривні та копійки (прикріплює на дошку великі картонні зображення Гривні й Копійки), тобто робила витрати. Саме про витрати ми сьогодні й поговоримо.

III. Засвоєння знань з теми уроку (7–8 хв)

1. Ознайомлення з видами витрат

— Пані Гривня запитує, чи траплялося вам коли-небудь робити витрати і що ви про них знаєте.

— Що ж, дещо про витрати вам уже відомо. Трохи більше про них розповім я.

Орієнтовний зміст повідомлення

— Витрати (видатки) — це використання коштів на певні потреби. Витрати здійснюються членами родини для забезпечення її існування. Це придбання їжі, одягу, оплата різноманітних послуг тощо.

Перш ніж здійснити певні витрати, слід обов'язково поррахувати фінансові надходження, які отримує сім'я впродовж певного періоду часу.

Є речі, за які слід платити постійно і обов'язково, є непередбачувані затрати, а є те, що купувати не обов'язково. Отже, розрізняють три види витрат: *постійні та обов'язкові, непередбачувані й необов'язкові.*

2. Визначення виду витрат (робота в групах)

— Копієчка вважає, що ви вже засвоїли відомості про види витрат, і пропонує вам перевірити свої знання.

Діти об'єднуються у групи, кожна з яких отримує картку з переліком витрат. Учні мають розподілити їх відповідно до названих видів витрат.

Орієнтовний перелік витрат

- Видатки на придбання нового одягу, відвідування кафе, купівлю нової іграшки чи гаджета.
- Оплата лікування одного з членів родини, ремонт несправної пральної машини, видатки дитині на несподівано зламану ручку.
- Придбання продуктів, оплата комунальних послуг, погашення кредиту, видатки дітям на сніданок чи обід у школі, витрати на проїзд.

Діти презентують результати роботи в групах.

3. Фізкультхвилинка

Учитель дістає з гаманця жменю копійок, перекидає їх з долоні на долоню, зрештою висипає на стіл.

— Дівчатка Копійки змудилися нерухомо лежати у своїй комірчині. Вони хочуть трохи порухатися. Послухайте, як весело вони дзвенять, подивіться, як перекочуються та стрибають! Пропоную порухатися разом з ними під музику.

Звучить весела музика, діти виконують довільні рухи.

IV. Закріплення нового матеріалу (20–22 хв)

1. Класифікація ситуацій

Учитель пропонує різні ситуації, діти розглядають і класифікують їх залежно від видів витрат.

Орієнтовний зміст ситуацій

- Мама замовила нову шафу в дитячу кімнату.
- Потрібно оплатити рахунок за телебачення.
- Брат купив подарунок на день народження друга.
- Несподівано захворіла улюблена кішка родини.
- Тато сплатив за послуги домашнього Інтернету.
- Зненацька зламався холодильник.

2. Самостійна робота з картками

Діти отримують завдання: самостійно поєднати зазначені приклади витрат із відповідними хмаринками.

Орієнтовний зміст карток

- Купівля сухариків, газованої води, чипсів, витрати на розваги.

ЗВІДКИ БЕРУТЬСЯ ГРОШІ

ЩО ТАКЕ ЗАРПЛАТНЯ?

**ЧОМУ ХТОСЬ ЗАРОБЛЯЄ БІЛЬШЕ,
А ХТОСЬ МЕНШЕ?**

Читайте в журналі "ДЖМІЛЬ" №5-6, 2018

Купуйте випуск на сайті jmil.com.ua або замовляйте у редакції:
(044) 486-13-32, (067) 504-40-22, books@dsvsit.com.ua

ДЖМІЛЬ
Дослідження, Живопис, Музика і Література

- Оплата постачання електроенергії, газу, води, проїзду в транспорті, харчування, придбання засобів гігієни.
- Придбання нової лампи замість розбитої, поїздка в інший населений пункт до хворої бабусі, ремонт автомобіля, придбання нового взуття замість того, що порвалося.

3. Відповіді на запитання Копієчки

Педагог привертає увагу учнів до зображення Копієчки.

— Копієчка хоче поставити вам кілька запитань. Ось прослухайте їх і дайте відповіді.

Орієнтовний зміст запитань

- Хто у вашій сім'ї оплачує обов'язкові витрати, а хто необов'язкові?
- Чи траплялися у вашій сім'ї непередбачувані витрати? Які?
- Поясніть значення висловлювань і визначте, за якого виду витрат вони можуть прозвучати:
  - затягнути паски;
  - перейти на хліб і воду;
  - покласти зуби на полицю.

4. Повідомлення від пані Гривні

— Пані Гривня хоче сказати, що витрати залежать від потреб: потрібно, наприклад, замінити у телевізійному пульті батарейки — ми мусимо витратити кошти на їх придбання, і так з усім. А потреби у нас різні:

- базові — їжа, одяг, житло, підтримання здоров'я, здобуття освіти;
- духовні — відвідання бібліотек, театрів, музеїв, екскурсій та подорожі;
- соціальні — допомога тим, хто її потребує, сплата податків;

**До магазину ми всім класом завітали —
Рационально вельми кошти витрачали.**

(Надіслала Н. Хільченко, м. Сміла, Черкаська обл.)

- потреби у певних послугах — постачанні гарячої та холодної води, електроенергії, трансляції телебачення та Інтернет-зв'язку тощо.

Тож ця пані пропонує вам перевірити свої знання, виконавши наступне завдання.

На дошці написані види потреб і розвішані картки з їх переліком. Ці картки слід розмістити під відповідними видами потреб.

Базові потреби

Духовні

Соціальні

Потреби у послугах

Орієнтовний перелік потреб: допомога дитячому будинку, їжа, проїзд у транспорті, здоров'я, допомога притулку для тварин, відвідини музею, вихід у театр, придбання взуття, одягу, комунальні послуги, заняття спортом, сплата податків.

5. Узагальнювальна бесіда

- Які види потреб є у кожного з вас?
- Які з них базові? Духовні?
- Чи маєте ви потребу в соціальних послугах?
- У яких саме послугах ви маєте потребу?

IV. Підсумки уроку (6–7 хв)

1. Творча робота

Завдання. Прочитати з дошки висловлювання і поставити до кожного з них запитання.

- Витрати — використання коштів на певні потреби.
- Причинами виникнення витрат є необхідність у певних речах (їжі, одязі, іграшках, відпочинку, лікуванні тощо).
- Витрати поділяються на обов'язкові, непередбачувані та необов'язкові.
  - Витрати бувають грошові й негрошові.
  - Сімейні та особисті кишенькові витрати потребують постійного контролю.

2. Поради від пані Гривні та Копієчки

— Пані Гривня хоче вас запитати, які витрати робите ви особисто і що, на ваш погляд, можете зробити, аби зменшити свої витрати.

А ще вона хоче дати вам пораду:

— Стежте за своїми витратами. Записуйте їх у записничок, перевіряйте правильність розрахунків на касах, а чеки за покупки складайте у спеціальний гаманець.

Поради від Копієчки будуть такими:

— Не піддавайтеся на будь-яку рекламу, майте власну думку. Завжди виважено обмірковуюйте, на що слід витратити кошти. Та ще шануйте і нас, Копієчок, адже ми бережемо Гривні! ●

Малюнок Галини Альперіної

ВЧАСНО ПОДБАЙТЕ про ПЕРЕДПЛАТУ на **II півріччя!**

Створення нового освітнього середовища
(№ 3, № 4)

Конспекти занять інтегрованих днів
(щодомера)

Сценарії ранкових зустрічей
(№ 4, № 7, № 10)

Тематичний випуск
"Вчимо мислити нестандартно"
(№ 11)

Журнал "Учитель початкової школи"

НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Перші батьківські збори в НУШ
(№ 2, № 3, № 9)

Упровадження в навчальний процес сучасних освітніх технологій
(щодомера)

Нормативні документи.
Державний стандарт початкової освіти (№ 4)

Завдання, орієнтовані на досягнення конкретних очікуваних результатів з математики (№ 5)

Передплатіть журнали **"УПШ"** і **"Джміль"** у комплекті, не виходячи з дому, за найнижчими цінами!

Увага!
Акція триває до **14 травня**

- 1 Заходьте на сайт upsh.com.ua
- 2 Оформлюйте передплату
- 3 Щомісяця гарантовано отримуйте ваші фахові журнали

Заощадьте **7 %**, передплативши журнал до кінця року (з червня по грудень),

10 % – оформивши передплату на **12 місяців** (з червня 2018 по травень 2019 року)

